

Doc. dr Irena Mikłaszewicz

Uniwersytet Witolda Wielkiego, Kowno, Litwa

Niektóre aspekty radzieckiej polityki narodowościowej na Litwie w latach 1944–1990

Naród, narodowość – to kategorie, które w ideologii reżimu komunistycznego odgrywały ważną rolę. Tymi pojęciami manipulowano zarówno w sferze ideologicznej (konstytucje radzieckie gwarantowały „równouprawienie narodów”), jak i podczas podejmowania decyzji praktycznych, np. zezwalając na funkcjonowanie szkolnictwa w języku danej narodowości. Politykę taką zastosowano też na Litwie po wcieleniu jej w 1940 r. do ZSRR oraz po ponownej okupacji w latach 1944–1990. 11 marca 1990 r. na mocy decyzji Rady Najwyższej Republiki Litewskiej została przywrócona niepodległość państwowa kraju. Litwa wyszła ze składu ZSRR i chociaż Moskwa nie zaakceptowała tej decyzji, faktycznie władza w kraju należała do prawowicie wybranej Rady, obowiązywało też ustawodawstwo litewskie. W artykule zostaną omówione niektóre aspekty polityki narodowościowej władz radzieckich oraz jej wpływ na sytuację mniejszości narodowych, przede wszystkim żydowskiej i polskiej, od wieków zamieszkających na Litwie. Pomijam inne narodowości ze względu na ich niewielki udział procentowy, mniejszość zaś rosyjską ze względu na status specjalny, jaki przysługiwał Rosjanom i językowi rosyjskiemu w ZSRR, co wymagałoby bardziej obszernego opracowania niż niniejsze.

Mniejszość żydowska

Przekazanie przez władze ZSRR w październiku 1939 r. Wilna Litwie, a nie włączenie go do Białoruskiej SRR, na co jeszcze we wrześniu tego roku liczyli białoruscy działacze narodowi, świadczyło o tym, że Stalin podjął decyzję o rozwiązaniu „kwestii wileńskiej” na rzecz Litwy¹. Decyzja ta wychodziła naprzeciw oczekiwaniom społeczności litewskiej karmionej od lat mitem „okupowanej litewskiej stolicy”. Wszystkie partie prawicowe i lewicowe na Litwie bardziej podkreślały znaczenie odzyskania

¹ Snyder Timothy, *Rekonstrukcja narodów. Polska, Ukraina, Litwa i Białoruś 1569–1999*, Sejny 2009, s. 97.

Wilna niż rozlokowanie w zamian za ten gest radzieckich baz wojskowych w kraju². W czerwcu 1940 r., po zajęciu przez wojska radzieckie całej Litwy i włączeniu jej w skład ZSRR, Wilno stało się stolicą kolejnej republiki radzieckiej, w której rządy sprawowała partia komunistyczna z Antanasem Sniečkusiem na czele, całkowicie podporządkowana Moskwie.

Nowe władze radzieckie cieszyły się poparciem mniejszości żydowskiej, która czując się zagrożona coraz bardziej zbliżającą się do granic Litwy dyktaturą Niemiec faszystowskich, w Rosji radzieckiej widziała gwaranta bezpieczeństwa. Władze chętnie zatrudniały w swoich strukturach przedstawicieli mniejszości narodowych, w tym również Żydów, którzy znając język rosyjski, zajmowali różne stanowiska w partii i w administracji państwowej. Tak np. minister zdrowia Leonas Koganas zatrudnił w 1940 r. w swoim resorcie wielu lekarzy pochodzenia żydowskiego. Takie posunięcia były odmiennie oceniane przez Żydów (pozytywnie) i przez Litwinów (negatywnie)³. To pozytywne nastawienie władz radzieckich wobec mniejszości żydowskiej nie uległo zmianie i po powtórnym zajęciu Litwy przez wojska radzieckie, które latem 1944 roku „wyzwalały” kraj spod okupacji Niemiec faszystowskich jako prawowitą republikę rad. Holokaust Żydów podczas II wojny światowej, którego ofiarami na Litwie padło ponad 90 proc. przedstawicieli tej narodowości, spowodował, że tylko w większych miastach mieszkało po kilka tysięcy Żydów. Ich liczba stale się zwiększała kosztem Żydów przybywających na Litwę z innych regionów ZSRR, ale w całym okresie radzieckim nie sięgała nawet 1 procenta ludności⁴. Z inicjatywy inteligencji żydowskiej już w lipcu 1944 r. zostało otwarte Muzeum Żydowskie w Wilnie, zezwolono na działalność żydowskich wspólnot religijnych, domów dziecka, szkół i przedszkoli, np. w 1947 r. w dwóch szkołach pobierało naukę 245 dzieci⁵. Polityka władz wobec mniejszości żydowskiej zmieniła się po 1948 r., kiedy po rozgromieniu ruchu oporu reżim radziecki na Litwie okrzepł, a równocześnie coraz więcej Litwinów zasilalo szeregi

² Senn Alfred Erich, *Lietuva 1940. Revolucija iš viršaus*, Wilno 2009, s. 51.

³ *Ibidem*, s. 310.

⁴ Mikłaszewicz Irena, *Żydzi w Litewskiej SRR 1944–1990*, „Świat niepożegnany. Żydzi na dawnych ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej w XVIII–XX wieku”, Warszawa–Londyn 2004, s. 183–189.

⁵ Notatka kierowniczkii działu ds. szkół początkowych i średnich Ministerstwa Oświaty Litewskiej SRR z 7 VII 1947, Lietuvos ypatingasis archyvas (LYA), f. 1771, ap. 10, b. 558, k. 125.

partii komunistycznej, dzięki czemu zaczęła się formować lokalna nomenklatura partyjna. Zresztą jeszcze w 1940 r. urzędnicy radzieccy nie chcieli, aby partia i rząd były utożsamiane przez społeczeństwo litewskie z Żydami⁶. Antysemityzm Stalina i nowa sytuacja społeczno-polityczna na Litwie spowodowały, że realizując wytyczne Moskwy, na mocy decyzji Rady Ministrów Litewskiej SSR w czerwcu 1949 r. zamknięto Muzeum Żydowskie, zakazano działalności szkół i przedszkoli żydowskich, motywując to tym, że dzieci muszą być integrowane ze swymi rówieśnikami i wychowywane w duchu internacjonalizmu. Pozwolono jedynie na istnienie żydowskiej wspólnoty religijnej, zlikwidowano natomiast stare żydowskie cmentarze, w latach zaś 1955–1957 wysadzono w powietrze zrujnowaną podczas II wojny światowej Wielką Synagogę, o której odbudowę zabiegała u władz społeczność żydowska⁷. Po śmierci Stalina, na fali odwilży pozwolono Żydom w 1956 r. na założenie zespołu folklorystycznego. Na tym polityka władz radzieckich wobec mniejszości żydowskiej na Litwie swą kreatywność wyczerpała. Niezadowoleni ze swojego statusu społecznego Żydzi coraz częściej próbowali opuścić Litwę i ZSRR, wyjeżdżając do Izraela, co nie było przychylnie odbierane przez władze. Zazwyczaj wydawano wize tylko osobom chorym, starszym, słabo wykształconym. Dopiero w ostatnich latach władzy radzieckiej, w okresie tzw. „pierestrojki”, w 1988 r. zezwolono na działalność Stowarzyszenia Wspierania Kultury Żydowskiej, założono też państwową szkołę żydowską i przedszkole. Mniejszość żydowska na Litwie liczyła w 1989 r. 12,3 tys. osób, co stanowiło 0,3 proc. ludności i był to najniższy wskaźnik według danych radzieckich spisów ludności przeprowadzanych w Litewskiej SRR od 1959 r.⁸.

Mniejszość polska

Po zakończeniu II wojny światowej Polaków mieszkających na Litwie czekał wyjazd do PRL w ramach tzw. ewakuacji ludności polskiej. Były też inne propozycje, lecz niektórzy działacze moskiewscy uznali, że nie wszyscy Polacy powinni opuścić Litwę. Ich zdaniem część Polaków po-

⁶ Senn Alfred Erich, *op. cit.*, s. 312.

⁷ Atamukas Solomonas, *Lietuvos žydų kelias*, Wilno 1998, s. 303.

⁸ Mikłaszewicz Irena, *op. cit.*, s. 187.

winna zostać, ponieważ brakuje specjalistów, poza tym ze względów politycznych dobrze byłoby pozyskać przychylność dla nowego reżimu przedstawicieli narodowości bliskiej pod względem pochodzenia społecznego⁹. Według danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Litewskiej SRR w latach 1945–1947 wyjechało do Polski 171 158 osób, w tym 168 882 Polaków, 2 284 Żydów, 25 przedstawicieli innych narodowości. Ponad 50 proc. wyjeżdżających stanowiła ludność Wilna. Wyjechała niemal cała inteligencja. W latach 1956–1958 na mocy odpowiednich umów między PRL a ZSRR Litwę opuściło kolejnych 42 181 osób. Kilkaset osób przesiedliło się do Polski na podstawie wiz. Łącznie od 1945 r. do 25 IV 1959 z Litwy do Polski wyjechały 213 934 osoby¹⁰.

Po opuszczeniu Wilna przez Polaków, gdzie w 1945 r. stanowili oni ponad 80 proc. mieszkańców litewskiej stolicy, zaczęli przybywać tu z całego kraju Litwini oraz z głębi ZSRR Rosjanie. Polacy, którzy przesiedlili się do miasta z podwileńskich wsi, stali się w Wilnie mniejszością. Pierwszy powojenny oficjalny spis ludności z 1959 r. wykazał, że w stolicy mieszka 44,8 tys. Polaków, czyli ok. 20 proc., około 50 proc. Litwinów i około 20 proc. Rosjan. Polacy zamieszkiwali przeważnie na peryferiach miasta, stanowili najuboższą i najmniej wykształconą grupę ludności¹¹. Natomiast na obszarze całej Wileńszczyzny Polacy przeważali, ogółem według spisu ludności z 1959 r. Litwę zamieszkiwało ich ponad 230 tys.

Do 1948 r., podobnie jak w wypadku Żydów, działały w Wilnie i na Wileńszczyźnie szkoły z polskim językiem nauczania. W 1947 r. nawet przyjęto uchwały, które miały ułatwić przygotowanie kadry nauczycielskiej do szkół z polskim językiem wykładowym. Sytuacja zmieniła się po 1948 r., kiedy to litewscy urzędnicy z Ministerstwa Oświaty zarządzili przekształcenie szkół polskich w litewskie. Sprzeciwili się temu partyjni funkcjonariusze narodowości rosyjskiej, którzy z kolei wybrali opcję, w ich mniemaniu, bardziej optymalną dla Polaków – przekształcenie szkół polskich w rosyjskie.

⁹ Stravinskienė Vitalija, *Tarp gimtinės ir Tėvynės: Lietuvos SSR gyventojų repatriacija į Lenkiją (1944–1947, 1955–1959 m.)*, Wilno 2011, s. 75.

¹⁰ Tajna notatka A. Gailevičiūsa do MSW z 25 IV 1959, LYA, f. 16895, ap. 2, b. 344, k. 152–153.

¹¹ Eberhardt Piotr, *Skład narodowościowy ludności ziemi litewskiej w XX wieku*, „Mniejszości narodowe i religijne w Europie Środkowo-Wschodniej w świetle statystyk XIX i XX wieku”, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin 1995, s. 110.

Według danych Ministerstwa Oświaty Litewskiej SRR na początku roku szkolnego 1947/1948 z polskim językiem wykładowym w kraju działało 217 szkół początkowych, 7 progimnazjów i 1 gimnazjum, w których łącznie uczyło się 20 921 dzieci i pracowało 468 nauczycieli¹². Podręczniki sprowadzano z Ukrainy, gdzie we Lwowie również działały szkoły polskie. Liczna sprowadzanych podręczników nie zaspokajała potrzeb, wobec tego minister Oświaty Litewskiej SRR Juozas Žiugžda w notatce do KC KP(b) Litwy z dn. 30 kwietnia 1948 r. napisał: „Ministerstwo Oświaty proponuje od przyszłego roku szkolnego stopniowe zmniejszanie liczby polskich szkół i przekształcanie je w szkoły z językiem wykładowym rosyjskim lub litewskim, według życzenia rodziców”¹³. To „stopniowe” – według ministra – przekształcanie szkół z polskim językiem wykładowym w rosyjskie czy litewskie dało w roku szkolnym 1949/1950 następujące wyniki: w 10 rejonach okręgu wileńskiego objętych nauczaniem było 46 337 dzieci, w tym 23 342 stanowili Polacy; funkcjonowało 467 szkół, w tym początkowych – 381 (154 z językiem wykładowym litewskim, 227 – rosyjskim); siedmioletnich – 74 (32 litewskie, 42 rosyjskie); średnich – 12 (5 litewskich i 7 rosyjskich). Szkół z polskim językiem wykładowym już nie było. Języka polskiego jako przedmiotu nauczano w 56 szkołach początkowych i 6 siedmioletnich z rosyjskim językiem wykładowym oraz w 2 szkołach siedmioletnich litewskich¹⁴. W okręgu wileńskim, gdzie spośród 15 tys. dzieci ponad 12 tys. stanowili Polacy, ta „nieoficjalna” próba przekształcenia szkół polskich w litewskie (93) i rosyjskie (115) wywołała protesty rodziców. Wobec tego powiatowy komitet partii zaproponował Ministerstwu Oświaty wprowadzenie w 83 szkołach nauczania języka polskiego jako przedmiotu, większość zaś szkół przekształcić w szkoły z *rosyjskim językiem wykładowym*, ponieważ to język, który dla dzieci polskich jest łatwiejszy do opanowania. Do KC partii w Wilnie wpłynęło 20 lutego 1950 r. postanowienie biura wileńskiego powiatowego komitetu partii opatrzone gryfem „ściśle tajne”. Partia proponowała następujący układ szkół w powiecie: początkowych z rosyjskim językiem nauczania – 124, z litewskim – 12;

¹² Dane dotyczące szkół polskich na początku roku szkolnego 1947/1948, przygotowane przez Petrauskaitė, kierowniczkę działu ds. szkół początkowych i średnich w Ministerstwa Oświaty Litewskiej SRR, LYA, f. 1771, ap. 11, b. 482, k. 25.

¹³ Notatka ministra Oświaty Litewskiej SRR J. Žiugždy do KC KP(b) Litwy z 30 IV 1948 r., LYA, f. 1771, ap. 11, b.482, k. 52.

¹⁴ Notatka B. Purvinisa o nauczaniu uczniów narodowości polskiej do sekretarza KC KP(b) Litwy V. Niunki, LYA, f. 1771, ap. 92, b. 4, k. 223–225.

siedmioletnich szkół z rosyjskim językiem nauczania – 23, z litewskim – 1. W 70 szkołach miano nauczać języka polskiego jako przedmiotu. Dołączono także listę, która zawierała aktualny na 25 stycznia 1950 r. wykaz 147 szkół, w których „należało wprowadzić nauczanie w języku rosyjskim”, 13 szkół pozostawiono z litewskim językiem wykładowym¹⁵.

Wydawałoby się więc, że problem szkół na Wileńszczyźnie został odgórnie rozwiązany, ale na przeszkodzie stanął upór rodziców Polaków. Natychmiastowe „przekształcenie” szkół polskich w litewskie lub rosyjskie, w których, jak wynika z dokumentów, nie przywidywano nauczania języka polskiego, wywołało masowe protesty rodziców. Skargi pisano do władz w Wilnie i w Moskwie, zdarzały się wypadki zabierania dzieci ze szkół. Z polecenia Moskwy zwołano posiedzenie Biura KC KP(b) Litwy, które odbyło się 1 października 1950 r.¹⁶. Zgodnie z sugestią władz w Moskwie zezwolono na otwieranie szkół polskich¹⁷. Na Wileńszczyźnie z przesadną gorliwością zaczęto organizować nauczanie w języku polskim, a wtedy rozpoczęły się protesty mieszkających tu Litwinów, którzy twierdzili, że ich dzieci mają ograniczony dostęp do szkół litewskich. Jednak nawet po przyjęciu uchwały o możliwości kształcenia dzieci w języku polskim w niektórych rejonach lokalni urzędnicy nadal z niechęcią realizowali wytyczne partii. Minister Oświaty A. Knywa w tajnej notatce z dn. 18 marca 1952 r. donosił A. Sniećkusowi, że „w rejonie Jewie (lit. *Vievis*) brutalnie naruszono postanowienie KC WKP(b) i KC KP(b) Litwy o pracy wśród ludności polskiej i że liczba szkół z polskim językiem nauczania nie spełnia oczekiwań ludności polskiej”¹⁸. Sprzeciw wobec istnienia szkół polskich nasilił się w czasach odwilży, po śmierci Stalina. Wówczas też ostatecznie zwyciężył model rusyfikacji Wileńszczyzny, liczba uczniów w szkołach z polskim językiem wykładowym stale się zmniejszała.

W okresie odwilży mniejszościom narodowym zezwolono na zakładanie zespołów folklorystycznych, z czego społeczność polska skwapliwie skorzystała – najstarszy na Litwie Polski Zespół Pieśni i Tańca „Wilnia” został założony w 1955 r. Organizowano kursy propagandowe w języku polskim pod szyldem Towarzystwa „Wiedza”, sprowadzano z PRL

¹⁵ *Ibidem*, k. 258–263.

¹⁶ Srebrakowski Aleksander, *Polacy w Litewskiej SRR 1944–1989*, Toruń 2000, s. 109–110.

¹⁷ Stravinskienė Vitalija, *op. cit.*, s. 77.

¹⁸ Tajna notatka ministra oświaty A. Knywy z dn. 18 III 1952 r. do A. Sniećkusa, LYA, f. 1771, ap. 133, b. 12, k. 163–164.

na Litwę polską prasę i książki, w Wileńskim Instytucie Pedagogicznym kształcono nauczycieli polonistów i innych specjalności. Jednak liczba uczniów w szkołach polskich coraz bardziej malała, zwiększała się zaś w szkołach z rosyjskim językiem wykładowym. Dopiero „pierestrojka” umożliwiła swobodny wybór szkoły, co spowodowało wzrost uczniów w szkołach z polskim językiem wykładowym. W 1988 r. naukę w języku polskim pobierało 9 995 uczniów, a w 1990 r. liczba ta wzrosła do 11 407¹⁹.

Wnioski

Można stwierdzić, że radziecką politykę narodowościową cechowała przychylność (oczywiście w ramach narzuconej ideologii i reżimu) dla potrzeb mniejszości żydowskiej na Litwie w okresie budowania struktur administracji państwowej, ponieważ Żydzi byli wykształceni i znali język rosyjski. Natomiast po ugruntowaniu się ustroju radzieckiego, kiedy ludność żydowska (w wyniku strat poniesionych w II wojnie światowej) stanowiła znikomy procent mieszkańców Litwy, zniknęła konieczność uwzględniania aspiracji tej mniejszości narodowej.

Radziecka polityka narodowościowa wobec Polaków na Litwie początkowo zakładała „odpolszczenie” Wilna, jako stolicy Litewskiej SRR, poprzez tzw. repatriację do PRL, jak również pozostawienie części ludności polskiej, zamieszkałej przede wszystkim na wsi, jako niezbędnej siły roboczej. Po zakończeniu repatriacji, ze względu na zdecydowany opór ludności polskiej wobec zakazu nauczania w języku polskim oraz napięcia pomiędzy radzieckimi urzędnikami przybyłymi z Rosji a komunistami litewskimi, z polecenia Moskwy zezwolono pozostałym na Wileńszczyźnie Polakom na pobieranie nauki w szkołach z polskim językiem wykładowym. W miarę utrwalania się systemu radzieckiego na Litwie nasilała się rusyfikacja kraju, co skutkowało spadkiem liczby uczniów w szkołach polskich.

Radziecka polityka narodowościowa na Litwie zależała od tendencji panujących w Moskwie, uwzględniała również lokalną specyfikę, ale zawsze miała na celu jak najlepsze funkcjonowanie reżimu, nie zaś dobro tego lub innego narodu.

¹⁹ Kwiatkowski Józef, Wołkonowski Jarosław, *Stan wykształcenia mniejszości polskiej na Litwie w latach 1970–2002*, Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy, Rok 2001/2002, Tom 1, s. 21–30.

Źródła archiwalne

LYA = Lietuvos ypatingasis archyvas

- 1) Dane o szkołach polskich na początku roku szkolnego 1947/1948 kierowniczką działu ds. szkół początkowych i średnich Ministerstwa Oświaty Litewskiej SRR Petrauskaitė, f. 1771, ap. 11, b. 482, k. 25.
- 2) Notatka o nauczaniu uczniów narodowości polskiej B. Purvinisa do sekretarza KC KP(b) Litwy V. Niunki, f. 1771, ap. 92, b. 4, k. 223–225.
- 3) Notatka Ministra Oświaty Litewskiej SRR Juozasa Žiugždy do KC KP(b) Litwy z 30 IV 1948 r., f. 1771, ap. 11, b. 482, k. 52.
- 4) Tajna notatka do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych A. Gailevičiausa z 25 IV 1959, f. 16895, ap. 2, b. 344, k. 152–153.
- 5) Tajna notatka Ministra Oświaty A. Knyvy z 18 III 1952 roku do A. Sniečkusa, f. 1771, ap. 133, b. 12, k. 163–164.

Bibliografia

- 6) Atamukas Solomonas, *Lietuvos žydų kelias*, Wilno 1998.
- 7) Eberhardt Piotr, *Skład narodowościowy ludności ziemi litewskiej w XX wieku*, „Mniejszości narodowe i religijne w Europie Środkowo-Wschodniej w świetle statystyk XIX i XX wieku”, Lublin 1995.
- 8) Kwiatkowski Józef, Wołkonowski Jarosław, *Stan wykształcenia mniejszości polskiej na Litwie w latach 1970–2002*, „Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy, Rok 2001/2002, Tom 1”, Wilno 2002, s. 21–30.
- 9) Mikłaszewicz Irena, *Żydzi w Litewskiej SRR 1944–1990*, „Świat niepożegnany. Żydzi na dawnych ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej w XVIII–XX wieku”, Warszawa–Londyn 2004, s. 183–189.
- 10) Senn Alfred Erich, *Lietuva 1940. Revolucija iš viršaus*, Wilno 2009.
- 11) Snyder Timothy, *Rekonstrukcja narodów. Polska, Ukraina, Litwa i Białoruś 1569–1999*, Sejny 2009.
- 12) Srebrakowski Aleksander, *Polacy w Litewskiej SRR 1944–1989*, Toruń 2000.
- 13) Stravinskienė Vitalija, *Tarp gimtinės ir Tėvynės: Lietuvos SSR gyventojų repatriacija į Lenkiją (1944–1947, 1955–1959 m.)*, Wilno 2011.

Selected aspects of Soviet nationalities policy in Lithuania in 1944–1990

Summary

Nation and nationality were the key categories in the ideology of the Soviet regime. They were, however, subject to the ideological manipulation: Soviet constitutions recognized “equality and sovereignty of all the peoples”, granting for example groups of ethnic minorities access to educational provisions in their languages. This line of politics of national minorities was first implemented at the time of Lithuania’s annexation in 1940, and

during the so-called second Soviet occupation of Lithuania, from 1944 to 1990. The Soviet nationalities policy in Lithuania depended on the political trends exercised in Moscow. However, the implemented policies towards the political minorities never remained beneficial for one of the ethnic groups living in the area. By and large, their aim was to ensure the smooth running of the regime.

Keywords: Lithuania, the USSR, national politics

Kai kurie sovietinės tautinės politikos aspektai Lietuvoje 1944–1990 m.

Santrauka

Tauta, tautybė – tai kategorijos, kurios sovietinio režimo ideologijoje atliko svarbų vaidmenį. Šiomis sąvokomis manipuluota tiek ideologijos sferoje, kai tarybinės konstitucijos garantavo „tautų lygiateisiškumą“, tiek ir praktiškai sprendžiant reikalus, pav., leidžiant veikti tautinėms mokykloms gimtąja kalba. Tokia politika buvo taikyta ir Lietuvoje, prijungus ją prie TSSR 1940 m., ir 1944–1990 m. Lietuvos okupacijos metu. Sovietinė tautinė politika Lietuvoje priklausė nuo vyraujančių Rusijoje tendencijų, atsižvelgiant taip pat į vietinės padėties specifiką, bet visuomet svarbiausiu sovietinės tautinės politikos tikslu buvo laikomas kuo geriausias režimo funkcionavimas, o ne vienos ar kitos tautos gėris.

Raktažodžiai: Lietuva, TSRS, tautinė politika

Niektóre aspekty radzieckiej polityki narodowościowej na Litwie w latach 1944–1990

Streszczenie

Naród, narodowość – to kategorie, które w ideologii reżimu radzieckiego odgrywały ważną rolę. Tymi pojęciami manipulowano zarówno w sferze ideologicznej (konstytucje radzieckie gwarantowały „równouprawnienie narodów”), jak i podczas decyzji praktycznych, np. zezwalając na funkcjonowanie szkolnictwa w języku danej narodowości. Politykę taką zastosowano też w 1940 r., po wcieleniu Litwy do ZSRR oraz po ponownej okupacji w latach 1944–1990. Radziecka polityka narodowościowa na Litwie zależała od tendencji panujących w Rosji, uwzględniała również specyfikę lokalnej sytuacji, ale zawsze na celu miała jak najlepsze funkcjonowanie reżimu, a nie dobro tego lub innego narodu.

Słowa kluczowe: Litwa, ZSRR, polityka narodowościowa